

Közbeszerzési tapasztalatok az Országgyűlési Könyvtárban*

A közbeszerzési törvény és a könyvtárak. A folyóirat-rendelés a figyelem központjában. A pályázat kiírása, az ajánlatok kiértékelése. Az első tapasztalatok.

A közbeszerzési törvény előírta pályázatát kezdettől fogva elleneztem. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy az Európai Unióba igyekvő országunk eltérhet a nemzetközi gyakorlattól. Az első probléma az volt, hogy az illetékes minisztérium annak idején nem is véleményezte a törvényjavaslatot, majd később sem készült javaslat a törvény módosítására. Az, hogy a közbeszerzési törvényhez – ma is inkább sejthető, mint tudható okok miatt – nem készült végrehajtási utasítás, tovább súlyosbította a helyzetet. Szakmánk szervezetlenségére és megosztottságára vall, hogy egy évvel a törvény életbelépése után sem tudta elérni a Közbeszerzési Tanácsnál, hogy specifikus szempontjai legalább ajánlás formájában érvényesüljenek. Így rendkívül felemás helyzet alakult ki. Vannak könyvtárak, amelyek még időben kötöttek szerződést szállítókkal, s így jogi alapot szereztek a tortúra elkerülésére. Mások – kényszerűen – végigszenveték. Hadd utaljak itt a Könyvtári és Informatikai Kamara Szakkönyvtári Tagozata, az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma és a Magyar Periodika Kör 1996-os erőfeszítéseire ez ügyben, de sajnos sem ezek, sem a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökének nemrég közölt szabályozástervezete nem oldja meg a kérdést egységesen és megnyugtatóan, bár segíthet az egyedi esetekben. Legalább egymás közt tisztázhatnánk, hogy

- „a törvény hatálya mely könyvtárakra terjed ki (pl. központi, illetve önkormányzati költségvetési szervezet, vagy ilyennek szervezeti egysége);
 - a beszerzésnél mi értelmezendő azonos tárgynak;
 - ha a beszerzendő azonos tárgy értéke meghaladja a törvény szabta értékhatárt, akkor mely törvényben előírt (nyílt, meghívásos, tárgyalásos, gyorsított) eljárást kell – vagy célszerű – az adott könyvtárban követni.
- Azonos tárgy a javaslat szerint:
- a könyvek egy bibliográfiai egysége;

- az időszaki kiadványok egyes címeinek egy előfizetési periódusa;
- CD-ROM-ok, illetve más elektronikus hordozókon rögzített dokumentumok, monografikus vagy időszaki („update”-olt) jellegűktől függően.”

E szakmai tisztázatlanságokon kívül a következőkben vázoltak miatt tartom aggályosnak a procedúrát.

Abban viszonylag gyorsan egyetértés alakult ki a szakmán belül és az Országgyűlési Könyvtárban (OK) is, hogy csak a folyóirat témát tekintjük a törvény hatálya alá esőnek. Sajnos az utóbbi időben az OK által külföldről rendelt folyóiratok száma drasztikusan csökkent. 1996-tól közel 200 címet voltunk kénytelenek lemondani. Így a külföldi folyóiratok 1995. évi előfizetése alig haladták meg az 1996-ra közbeszerzési határösszegeként megjelölt 10 M Ft-os összeghatárt.

Minden könyvtárban egyedi a dokumentumtípusok nyilvántartásának módszere. Van, ahol folyóiratként rendelnek, de könyvként tartanak nyilván bizonyos művet. Az OK-ban az ezekre fordított összegekkel is csökkenthető lett volna a külföldi folyóiratokra elvileg költhető keret, s így az ajánlati összeg még inkább a törvény hatálya alá eső összeg alá ment volna.

Intézményünk sajátos helyzetéből fakadóan hivatalos állásfoglalást kértünk az Országgyűlés közbeszerzéseiben illetékes főtanácsadójától. Szakmai érveinket latba vetve sem tudtam azonban elérni, hogy az OK a pályázat kötelezettsége alól kivonhassa magát. A döntés a nyílt eljárás meghirdetése volt.

A pályázati eljárás jogszerű lebonyolításához külső szakértőt bízott meg a könyvtár, a dokumentációt a gyarapítási osztály készítette el. A lista 425 külföldi és 128 magyar időszaki kiadványt tartalmazott. Talán érdemes idézni az elbíráláshoz adott szakmai szempontokat a kiírásból:

* Az ELTE BTK Könyvtártudományi-Informatikai Tanácsa által szervezett *Nyílt napok* keretében (1996. XI. 27.) tartott korreferátum alapján.

- referenciák;
- a beszerzés földrajzi és/vagy nyelvterületi lehetőségeinek meghatározottsága;
- az ajánlati ár, az ajánlatkérőnek nyújtott kedvezmények és azok mértéke;
- a rendelések, törlések, reklamációk lebonyolításának módja;
- a mellékletekre, különszámokra vonatkozó eljárás;
- a szállítás ütemezése;
- az információs infrastruktúra fejlettsége;
- a kiadói, katalógus- és kínálati ár aránya.

Bár a magyar folyóiratokat is bevontuk a kiírásba, rájuk csak egyetlen – messze nem teljes – ajánlat érkezett.

Egyébként ajánlati felhívásunkra összesen négy pályázat érkezett:

- *Swets and Zeitlinger GmbH*,
 - *Minerva Wissenschaftliche Buchhandlung GmbH*,
 - *Libro-Trade Kft.*,
 - *Posta Rt.*
- A 425 külföldi folyóirat közül
- a Minerva 424 címre,
 - a Swets 420 címre (15 cím ár nélkül),
 - a Libro-Trade Kft. 425 címre (27 cím ár nélkül),
 - a Posta Rt. 363 címre

adott ajánlatot. Ha a négy ajánlat közül 100%-nak tekintjük a Posta Rt.-ét, a többi cég ajánlatának végösszege minimális mértékben mutatott eltérést: 69,5, 67,1, illetve 62,7 – Libro-Trade, Swets és Minerva sorrendben.

A beadott pályázatok a formai követelményeknek megfelelték. Az elbírálás szakmai értékelésére a könyvtár öttagú testületet bízott meg. Ennek tagjai a főigazgató, a könyvtárigazgató, a gazdasági igazgató, a gyarapítási osztály vezetője, és a pályázatátással megbízott külső szakértő voltak.

A Microsoft Excel program segítségével valamennyi ajánlat forintösszegét és a külföldi cégek által megadott valutaértékeket is tételenként hasonlítottuk össze.

Felelős vezetőként mintegy 10 éve van közvetlen rálátásom az OK külföldi folyóirat-rendeléseire. A rendszerváltozás után alapvetően megváltozott rendelési struktúránk. Több céget is kipróbáltunk, de különféle praktikus okokból nem szüntettük meg kapcsolatunkat az évtizedeken át monopolhelyzetben lévő HELIR-Kultúra szervezet részbeni jogutódjával, a Libro-Trade Kft.-vel sem. Folyóirataink törzsszállományát a külföldi cégek közül a Swets and Zeitlinger GmbH frankfurti részlegétől rendeljük. Annak idején két másik cégtől bekért ajánlatral való összehasonlítás után döntöttünk így. Jogi és politikai főgyűjtőkörünk szempontjából nagyon fontos a környező országok, illetve a volt „szocialista” reláció. A beszerzés innen a korábbi évtizedekben is problematikus volt, most is az.

Próbálkoztunk a Kubon und Sagner céggel is, de számlázási módszerével és a változások nyomán követésével nem voltunk megelégedve, így e relációt is áttettük 1996-tól a Swets céghez. A Minerva céggel azután kerültünk kapcsolatba, hogy a törzsszállomány zömét a Swetstől rendeltük meg. Náluk azokat a folyóiratokat rendeltük meg, amelyek átmenet biztosítása után, amelyeket korábban a Libro-Trade Kft. „standing order” alapján szállított. Ezek egyrészt rendszeresen megjelenő folyóiratok, másrészt évkönyv jellegű, néha rendszertelenül vagy többéves késéssel megjelenő kiadványok. Eddigi rendelési struktúránknak ezek a főbb jellemzői.

Összehasonlítva az ajánlatokat, a Swets és a Libro-Trade Kft. ajánlata nagyjából azonos volt, precíz munkát tükrözött. A Swets a teljes anyagot egy betűrendes listára tette, a Libro-Trade Kft. három listát adott: egy teljes listát, külön a „szocialista” relációt, és az eddig náluk rendelt folyóiratokat. A Minerva kétféle ajánlatot tett, a magasabb ún. fix áras, az alacsonyabb lényegében előlegszámla. Külön listában hozta a „standing order”-ként rendelhető tételeket. A Posta Rt. ajánlata a leghíányosabb, bár a magyar folyóiratok egy részére csak ő tett ajánlatot. Tekintettel arra, hogy a pályázati kiírásban az értékelési szempontoknál első helyre tettük a referenciákat, a Posta Rt. ajánlata eleve hátrányosabb helyzetbe került, mivel ez a cég nem említett értékelhető referenciát.

A „standing order” tételek értékét levonva a részleteiben értékelt három ajánlat végösszegéből, a következő eredményre jutottunk. A három közül 100%-nak tekintve a Libro-Trade Kft. ajánlatát, a Swets és a Minerva ajánlata 88,1, illetve 87,1%, tehát minimális eltérést mutat. A Minerva cég ajánlata különösen e tételek esetében nagyvonalú. Ugyanis a folyó évben beérkezett évfolyamok számával összevetve megállapítottuk, hogy az ajánlatok csak kis része tekinthető 97-es árnak. Számos tétel évente több évfolyamból áll, ezeknél irreális egyetlen kötet árát megadni az ajánlatban. Ebből valóban nagy eltérések adódnak.

A napilapok ügye könyvtárunkban kardinális kérdés. Hiába kínál egyes napilapokra jóval alacsonyabb árat a Swets, ha nem szívesen vállalja napilapok szállítását, mert nem tudja garantálni a gyors házhoz szállítást.

A többi tétel árai is meglehetősen szóródnak, a legalacsonyabb összeg gyakran irreális. Ahol csak két szállító ad ajánlatot, ott sem lehet abszolút győztesnek nyilvánítani az olcsóbbat. Érdekes megoldásokkal találkoztunk a csoportosan rendelhető tételeknél. Az egyik szállító nem tud egy sorozat (vagy csoportos cím) egyes darabjaira külön ajánlatot adni, a másik tud.

A törekvésünk az volt, hogy a kiírás – és ennek megfelelően az értékelés – szempontjai a lehető

legnagyobb biztonsággal garantálják az OK olvasóinak ellátását. Másodikként az esett latba, hogy a Swets cégnek van az árajánlatot tevők közül egyedül olyan adatbázisa, amely lehetővé teszi a naprakész reklamációt, valamint tájékoztat a bibliográfiai adatokról is.

Az ajánlatok kiértékelése után a következő döntés született. A törvény szellemének megfelelően a teljes volt szocialista relációt (néhány tétel kivételével) áttettük a magyar Libro-Trade Kft.-hez. Néhány tétel mégis a Swetsnél maradt, mivel ezeket a címeket e cég jóval olcsóbb áron szállítja, vagy pedig e tételek szállításával nem volt gond. A Minerva cégnél pedig továbbra is a korábban náluk rendelt „standing order” tételeket rendeljük.

* * *

A folyóiratok rendelési struktúrájának kialakításánál sikerült az eredeti elképzeléseinket megvalósítani. Talán a könyvtárosi stáb közbeszerzési tapasztalatlansága vagy aggályos „törvénytisztelete” számos olyan elemet hagyott a pályázati kiírásunkban, ami elkerülhető lett volna. Ugyanez

vonatkozik a dokumentáció részét képező szerződéstervezetre is. Meg kell azonban mondani, hogy a pályázók nem voltak túlságosan aggályosak a szerződés szövegével kapcsolatban. Az eljárás persze sok egyéb szakmai feladat elől vette el az időt, ami jobb személyi feltételek mellett nem lett volna probléma. Fontos tapasztalat, hogy egy hét nem elegendő a kiértékelésre. A rendelések szokásos évi határidejéhez mért késedelem miatt tűztük ki a szoros határidőt. Ha több szempontból és árnyaltabban akarjuk az értékelő elemzést elvégezni, ahhoz legalább még egy hét szükséges. A törvény harmincnapos határidőt ír elő, ami egyszerűen újabb harminc nappal meghosszabbítható, bár ez közzétételi kötelezettséggel jár. Kétségtelen, hogy számos értékes tapasztalattal lettünk gazdagabbak, elsősorban a tenderek gondos elkészítésének módszerei, továbbá az árkialakítás különféle módozatai tekintetében. Segítséget jelentene, ha megismerkedhetnénk a hazai és külföldi könyvtárak gyakorlatával, hogy mások milyen mélységig végzik el az elemzéseket.

Beérkezett: 1996. XII. 18-án.

A Data Trek, Inc. World Wide Web OPAC rendszere

A Data Trek 1996 harmadik negyedében dobja piacra új termékét, a WorldPAC-ot. A WorldPAC a nyilvános elérésű könyvtári katalógusok (OPAC) World Wide Webben való elérését teszi lehetővé. A WorldPAC-kal HTML-programozási ismeretek nélkül lehet MARC formátumú bibliográfiai rekordokat HTML dokumentumokká konvertálni (legfeljebb 100 000 rekordig), és a könyvtár Web-szerverére tölteni. A WorldPAC katalógus bármilyen grafikus WWW-klienssel (pl. Netscape vagy Mosaic) böngészhető, keresni a szerzői, a cím- és a tárgyszómezőben lehet. A könyvtár a WorldPAC nyitó oldalát, tájékoztató szövegeit, „online help”-jét szabadon átírhatja, a WorldPAC-oldalakra tetszőleges (például a saját címlapjára mutató) linkeket helyezhet. A WorldPAC bármilyen latin betűs írású nyelven használható.

A Data Trek – amely a közelmúltban vásárolta meg az IME Ltd.-t – nagy integrált könyvtári rendszerei (GLAS, Manager Series, Professional Series, TINLIB) után a WorldPAC-kal nyit az Internet felé.

/Data Trek-sajtóközlemény, 1996. május 6./

(Zs. B.)

Az OCLC gyarapítást támogató új szolgáltatása

Rendelkezésre áll az OCLC *Selection service* (korábban PromptSelectnek nevezett) szolgáltatása. Előnyei a központi azonosítás és verifikáció, a hibák lehetőségének csökkentése, a papír kiküszöbölése, a gyors rendelés és a munkaidő-megtakarítás. A megrendelők az ún. válogató adatbázisokból keresik ki a szükséges rekordokat. Az első két ilyen adatbázis az R. R. Bowker Books in Printje és az OCLC Online Union Catalogja. A későbbiek során újabbak követik őket.

A használó két interfész, a PRISM Selection vagy a FirstSearch közül választhat. Három egyetemi könyvtár tesztelte az új szolgáltatást, s észrevételeik nyomán módosították a rendszert. Nem kell kiegészítő hardvert vagy szoftvert beszerezni, bármely telekommunikációs rendszer alkalmazható, amely jelenleg a PRISM-en vagy a FirstSearchön rendelkezésre áll.

Az OCLC Selection kiegészíti az OCLC PromptCat szolgáltatását, bár mindkettő egymástól függetlenül is használható.

/Advanced Technology Libraries, 25. köt. 9. sz. 1996. p. 8/

(P. I.)